

Θεολογική Ανθρωπολογία & Βιοηθική: Εισαγωγικά

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Μία πολύ ενδιαφέρουσα σειρά δημοσιευμάτων εγκαινιάζεται σήμερα από την “Πεμπτουσία”. Αφορά τη μελέτη της κας Νίκης Νικολάου σχετικά με τη διαλεκτική της χριστιανικής ανθρωπολογίας και της σύγχρονης Βιοηθικής. Στο εναρκτήριο απόσπασμα τίθεται η περίληψη όσων θα ακολουθήσουν και οι εισαγωγικές σκέψεις της συγγραφέως.

Περίληψη

Τα θέματα που πραγματευόμαστε στο πλαίσιο της εργασίας, είναι ευρύτατα, ενδιαφέροντα και, ίσως, αφορούν τον κάθε ένα από εμάς. Θα ασχοληθούμε με την ανθρωπολογία υπό τη σκοπιά της Ορθόδοξης θεολογίας και στη συνέχεια θα την συνδέσουμε με την επιστήμη της βιοηθικής. Ως σημείο εκκίνησης, θα πάρουμε τη

δημιουργία του ανθρώπου. Ο Θεός, ως χορηγός της ζωής, δημιουργεί τον άνθρωπο κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή Του ως ψυχοσωματική οντότητα. Στο πλαίσιο της κατ' εικόνα δημιουργίας, ο άνθρωπος κατέχει το αυτεξούσιο και καθίσταται τρόπον τινά ιερέας ολόκληρου του δημιουργικού έργου του Θεού.

Εξαιτίας της παρακοής των πρωτόπλαστων, ο άνθρωπος εκδιώκεται από τον Παράδεισο, γεγονός που οδηγεί στη ρήξη των σχέσεών του με τον Δημιουργό του. Τα θεία σχέδια, όμως, δεν διακόπτονται. Λόγω της υπερβολικής αγάπης του Τριαδικού Θεού, ο Θεός Πατέρας στέλλει τον μοναδικό Υιό Του στη γη, ο Οποίος γίνεται άνθρωπος, δίνοντας την ευκαιρία στον άνθρωπο να αποκαταστήσει τις σχέσεις του με τον Δημιουργό του και να φτάσει στη θέωση. Το πρόσωπο του Ιησού Χριστού, αποτελεί την κατ' εξοχήν πηγή του χριστιανικού ήθους. Αυτό το θέμα θα παρουσιαστεί στη συνέχεια σε συνάφεια με το ήθος και την επιστήμη της ηθικής. Από την ηθική και το χριστιανικό ήθος, θα περάσουμε στη βιοηθική. Αφού την μελετήσουμε, θα αναφέρουμε ακροθιγώς τα ζητήματα τα οποία εγείρουν τους βιοηθικούς προβληματισμούς και θα συνεχίσουμε με την παρουσίαση της χριστιανικής βιοηθικής και των κριτηρίων μιας χριστιανικοηθικής θεώρησης της βιοηθικής. Η εργασία, θα συνεχιστεί με την προσέγγιση των μειζόνων ζητημάτων που ανάγονται στον τομέα της βιοηθικής, από την πλευρά σπουδαίων Ορθόδοξων βιοηθικολόγων, παρουσιάζοντας συστηματικά τις ανθρωπολογικές θέσεις τους και το βιοηθικό προβληματισμό τους. Ο επίλογος θα ολοκληρώσει τη μελέτη.

Εισαγωγή

Δύο είναι οι βασικοί στόχοι της συγγραφής της παρούσης εργασίας. Αφενός να παρουσιάσουμε τη διδασκαλία της Ορθόδοξης θεολογίας για τον άνθρωπο και αφετέρου να τη συσχετίσουμε με την επιστήμη της βιοηθικής. Επομένως, καταβάλαμε προσπάθεια να συγκεντρώσουμε και να παρουσιάσουμε τις απόψεις της Ορθόδοξης θεολογίας γύρω από την ανθρώπινη ύπαρξη, όσον αφορά στα θέματα τα οποία σχετίζονται με την επιστήμη της βιοηθικής.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι και για την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη των επί μέρους θεμάτων, η εργασία δομήθηκε σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, θα παρουσιαστεί η διδασκαλία της Εκκλησίας για τον άνθρωπο, δηλαδή η Ορθόδοξη ανθρωπολογία. Η θεολογική γραμματεία που ασχολείται με την ανθρωπολογία είναι τόσο πλούσια, ώστε στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας, είναι αδύνατο να αναφέρουμε όλα τα στοιχεία τα οποία αφορούν στην Ορθόδοξη ανθρωπολογία. Άρα, δεν θα γίνει εκτενή αναφορά στη δημιουργία του ανθρώπου, αλλά θα αναφερθούν τα πιο βασικά στοιχεία της, τα οποία θα μας συνδέσουν στη συνέχεια με την επιστήμη της βιοηθικής.

Οι βιβλικές διηγήσεις, αναφέρουν ότι ο άνθρωπος δεν είναι αίτιος της ύπαρξής του, αλλά δημιουργήθηκε εκ του μη όντος από τον Τριαδικό Θεό, προσλαμβάνοντας σώμα και ψυχή. Το σώμα συνιστά το υλικό μέρος του ανθρώπου, ενώ η ψυχή αποτελεί την κινητήρια και ζωοποιητική δύναμη του σώματος. Οι ενέργειες και το αυτεξούσιο που φέρει ο άνθρωπος, αποτελούν τις βασικές ιδιότητες της ψυχοσωματικής σύστασής του. Επίσης, αναφέρουν ότι ο άνθρωπος έχει δημιουργηθεί κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Τριαδικού Θεού, στοιχεία τα οποία αφενός αποτελούν τη γέφυρα ενώσεως του ανθρώπου με τον Θεό και αφετέρου καθιστούν τον άνθρωπο ως την τελειότερη μορφή του σύμπαντος.

Ως ψυχοσωματική ενότητα, διαδραματίζει κεντρικό και αποφασιστικό ρόλο στον κόσμο[1] και υπάρχει ως κάτοπτρο, αλλά και ως συγκεφαλαίωση του κόσμου[2]. Από τη στιγμή της σύλληψής του, ο άνθρωπος *«είναι και θα παραμείνει μοναδικός εις τον χρόνον και εις την αιωνιότητα»*[3] και αν και έχει αρχή, δεν έχει τέλος. Ο θείος προορισμός και η προοπτική της αιωνίου βασιλείας προσδίδουν στη στιγμή της συλλήψεως του ανθρώπου μια μοναδικότητα που υπερβαίνει τα όρια της βιολογικής ταυτότητας και του εφήμερου βίου[4]. Κατόπιν, θα αναφερθεί το δράμα της πτώσης των πρωτόπλαστων και η ενανθρώπιση του Υιού και Λόγου του Θεού, καταλήγοντας στο σκοπό της ύπαρξης της ανθρωπίνης οντότητας.

Η ταυτότητα της ανθρωπίνης ύπαρξης, επηρεάζεται και κλονίζεται στο μέγιστο βαθμό κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας των εκπληκτικών ανακαλύψεων, εφαρμογών και επιτευγμάτων που σημειώνονται στο πεδίο των βιοϊατρικών επιστημών. Η χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος έχει επιφέρει μια πλήρη επανάσταση στην ιατρική επιστήμη και οι δυνατότητες επέμβασης στην ανθρώπινη ζωή ολοένα και αυξάνονται. Αυτές οι απρόβλεπτες ταχύτητες εξέλιξης και προόδου στον τομέα της γενετικής, συνοδεύονται από θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή του ανθρώπου. *«Εξαιτίας των ποικίλων επιπτώσεων, ανεφύησαν πρωτόγνωρα ηθικά διλήμματα και στην προσπάθεια αναζήτησης λύσεων και τρόπων για να ξεπεραστούν τα αδιέξοδα, στα οποία οδήγησε η λαθεμένη αντιμετώπιση των επιτευγμάτων άλλων επιστημών»*[5], δημιουργήθηκαν νέα επιστημονικά πεδία.

Ένα από αυτά, είναι η επιστήμη της βιοηθικής, η οποία καλείται να μελετήσει τις νέες εφαρμογές της βιολογίας και της ιατρικής και να αποφανθεί αν το τεχνικά εφικτό, είναι συγχρόνως ηθικά αποδεκτό και προς το συμφέρον του ανθρώπου[6]. Κατά κάποιο τρόπο, έρχεται για να αντιμετωπίσει τα αδιέξοδα που δημιουργούνται κυρίως από την τεχνολογία και τη βιογενετική[7]. Για να πετύχουμε τους στόχους μας και προκειμένου να εμβαθύνουμε στο θέμα της βιοηθικής, οφείλουμε να κάνουμε αναφορά στην επιστήμη της ηθικής και στον

προσδιορισμό του ήθους. Εισερχόμαστε, έτσι, στο δεύτερο κεφάλαιο, το οποίο τιτλοφορείται «Ηθική, χριστιανική ηθική και βιοηθική». Σε αυτό θα εξετάσουμε την επιστήμη της ηθικής, το ήθος, την Ορθόδοξη χριστιανική ηθική, καθώς και το Ορθόδοξο χριστιανικό ήθος. Θα ακολουθήσει εκτενής αναφορά στην επιστήμη της βιοηθικής, μια παρουσίαση των ζητημάτων που τίθενται προς προβληματισμό στον τομέα της βιοηθικής, για να καταλήξουμε στη χριστιανική ηθική και στη συνοπτική παρουσίαση των κριτηρίων μιας χριστιανικοηθικής θεώρησης της βιοηθικής.

Η τελευταία ενότητα, θα μας εισαγάγει στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο: στη συστηματική παρουσίαση των ανθρωπολογικών θέσεων των Ορθόδοξων βιοηθικολόγων. Συγκεκριμένα, θα εξετάσουμε τους βιοηθικολόγους, οι οποίοι ασχολήθηκαν συστηματικά με τη βιοηθική από πλευράς της Ορθόδοξης θεολογίας, ως προς την ανθρωπολογική τεκμηρίωση των βιοηθικών θέσεών τους. Αυτά τα ηθικά διλήμματα που δημιουργούν τα σύγχρονα επιτεύγματα της βιολογίας και της σύγχρονης ιατρικής τεχνολογίας στην ανθρώπινη ύπαρξη, θα αποτελέσουν το αντικείμενο της μελέτης στην παρούσα εργασία, υπό την ματιά των Ορθόδοξων βιοηθικολόγων. Θα ολοκληρώσουμε την παρούσα εργασία με τον επίλογο, στον οποίο θα καταγράψουμε τα συμπεράσματα που απορρέουν από τη μελέτη, και τέλος με την παράθεση της βιβλιογραφίας, η οποία χρησιμοποιήθηκε για τη συγγραφή της.

[Συνεχίζεται]

[1] Ανέστης Γ. Κασελόπουλος, *Άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον*, (Αθήνα: Δόμος, 1992²), σ. 68

[2] Στο ίδιο, σ. 59

[3] Γεράσιμος Ζαφείρης, *Αι αμβλώσεις και η Ορθόδοξος Εκκλησία, Θέσεις και αντιθέσεις*, (Αθήνα: χ.ε., 1991), σ. 21

[4] *Επίσημα Κείμενα Βιοηθικής. Μεταμοσχεύσεις, Ευθανασία, Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή*, (Αθήνα: Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Επιτροπή Βιοηθικής, 2007), σ. 54, (<http://www.bioethics.org.gr/Episimakeimenavioithikis.pdf>), ημερομηνία ανάκτησης 17/12/2012

[5] Ανέστης Κασελόπουλος, *Θεολογική αποτίμηση και ποιμαντική προσέγγιση στις προκλήσεις της βιοηθικής*, περιοδικό *Πνευματική Διακονία*, Έτος 4^ο, τεύχος 10^ο, (Κύπρος: Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας-Αμμοχώστου, 2011), σ. 5

[6] Γεώργιος Τσιμίγκας, Γεωργία Βασιλοπούλου, *Βασικές αρχές βιοηθικής και ορθόδοξης ηθικής*

στο περιοδικό *Το Βήμα του Ασκληπιού*, τόμος 9^{ος}, τεύχος 2, (Αθήνα: ΤΕΙ Αθηνών, Απρίλιος-Ιούνιος 2010), σ. 161

[7] Ανέστης Κασελόπουλος, *Θεολογική αποτίμηση και ποιμαντική προσέγγιση στις προκλήσεις της βιοηθικής*, ό.π., σ. 5